

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства захисту довкілля
та природних ресурсів України
2022 року №

МЕТОДИКА
визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок
самовільного користування надрами

I. Загальні положення

1. Ця Методика визначає порядок розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами.

2. У цій Методиці терміни вживаються у такому значенні:

байпас – обвід ділянки трубопроводу із засобами вимірювальної техніки, паралельний ділянці трубопроводу, який може містити в своїй будові запірну або регулюючу трубопровідну арматуру чи прилади;

дозвільна документація – спеціальний дозвіл на користування надрами;

період самовільного користування надрами – час, протягом якого видобування корисних копалин або користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, здійснювалися за відсутності діючої дозвільної документації, в тому числі після закінчення строку дії, після зупинення дії, з наступного дня після анулювання дозвільної документації або з перевищенням встановлених лімітів видобування, а також період користування надрами на тимчасово окупованих територіях, визначених статтею 3 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», та період збройної агресії Російської Федерації на інших територіях України, які визначаються відповідно до цієї Методики;

самовільне користування надрами – видобування корисних копалин або користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, за відсутності діючої дозвільної документації, або з перевищенням встановлених лімітів видобування. Також самовільним користуванням надрами визнається користування надрами на тимчасово окупованих територіях в період, який визначається відповідно до цієї Методики, та збройна агресія Російської Федерації на інших територіях України.

суб'єкти самовільного користування надрами – підприємства, установи, організації, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи, а також Російська Федерація як держава-агресор, що здійснюють самовільне користування надрами.

3. Ця Методика поширюється на посадових осіб, уповноважених здійснювати заходи державного нагляду (контролю) за геологічним вивченням, використанням та охороною надр, розрахунок збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами (далі – заходи), та правоохоронні органи під час проведення слідчих дій (далі – посадові особи органів влади), а також на суб'єктів самовільного користування надрами.

4. Факт та період самовільного користування надрами встановлюються посадовими особами органів влади у ході проведення заходів.

Факт самовільного користування надрами на тимчасово окупованих територіях встановлюється посадовими особами органів влади з урахуванням положень Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» та цієї Методики.

Порядок визначення періоду самовільного користування надрами внаслідок тимчасової окупації окремих територій України та внаслідок збройної агресії Російської Федерації встановлено пунктом 1 розділу V цієї Методики.

5. Розрахунок розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, здійснюється за формою, наведеною у додатку 1 до цієї Методики.

6. Збитки, заподіяні державі внаслідок самовільного користування надрами, підлягають відшкодуванню державі суб'єктами самовільного користування надрами.

II. Порядок встановлення об'єму самовільно видобутих корисних копалин

1. Об'єм видобутих корисних копалин під час самовільного користування надрами визначається в т; м³; кг, г, карат, зокрема, за допомогою таких документів, методів і даних, використаних і досліджених в ході проведення органами державного нагляду (контролю) заходів державного нагляду (контролю) або отриманих у ході слідчих дій правоохоронними органами:

первинної документації (дані журналів обліку видобутих надр, маркшейдерської документації тощо), матеріалів геологорозвідувальних робіт (геологічні, гідрогеологічні карти родовищ тощо);

статистичної звітності (звіти встановленої форми щодо обліку запасів корисних копалин);

замірів безпосередньо на місці видобування (складування) корисних копалин з використанням прямого вимірювання (за допомогою відповідного геодезичного засобу вимірювальної техніки, що має метрологічне підтвердження; даних аерофото- або космічної зйомки, квадрокоптерів, які мають функцію відеофіксації на зондування лазерним променем для створення 3D моделі) лінійних розмірів: довжини, ширини та висоти (глибини) для розрахунку об'єму самовільно видобутих надр через добуток лінійних розмірів (для твердих корисних копалин);

показників контрольно-вимірювальних приладів, які пройшли в установленому законодавством порядку державну метрологічну атестацію або повірку;

паспортних даних механізмів (засобів) для видобутку рідких корисних копалин – застосовується у випадку відсутності контрольно-вимірювальних приладів, їх несправності або у випадку виявлення байпасу поза контрольно-вимірювальними приладами. В таких випадках об'єм корисних копалин, видобутих за весь встановлений період самовільного користування надрами, розраховується, виходячи з максимально можливого об'єму видобутих рідких корисних копалин при максимальній потужності безперервної роботи механізмів (засобів) для видобутку таких корисних копалин за цей період;

встановленого ліміту видобутку корисної копалини – застосовується у випадку неможливості встановлення іншими методами об'єму видобутих корисних копалин. В такому випадку об'єм видобутої корисної копалини розраховується на рівні повного використання встановленого ліміту видобутку корисної копалини;

довідки фізичної особи - підприємця або юридичної особи за підписом керівника або уповноваженої ним особи про об'єм корисних копалин, видобутих у період самовільного користування надрами;

інших відомостей, у тому числі отриманих правоохоронними органами в ході проведення слідчих дій в якості доказу вчинення кримінального правопорушення, а також в рамках проведення розслідувань правоохоронними органами в зв'язку з тимчасовою окупацією території України та/або збройною агресією Російської Федерації.

У разі, якщо самовільне користування надрами проводиться за допомогою байпасу в обхід засобів вимірювання, то об'єм самовільно видобутих корисних копалин розраховується як різниця між загальним об'ємом видобутих корисних копалин, встановленим за паспортними даними (або іншим обчислювальним

методом), та показником лічильника за період самовільного користування надрами.

Об'єм видобутих корисних копалин під час самовільного користування надрами з перевищенням встановлених лімітів на користування надрами визначається як різниця між об'ємом встановленого ліміту видобування та об'ємом фактичного видобутку.

Під час виявлення факту самовільного користування надрами посадова особа органу влади зазначає всі використані методи та документи, які містять дані про об'єм видобутих корисних копалин під час самовільного користування надрами із зазначенням показників об'єму.

У разі відмінностей в об'ємах корисних копалин, видобутих під час самовільного користування надрами, встановлених за допомогою різних документів, методів і даних, для розрахунку розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, застосовується більша з отриманих величин.

2. Розмір площі користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, обчислюється в тис. куб. метрів активного об'єму, куб. м, кв. м ділянки надр виходячи з даних спеціального дозволу на користування надрами або шляхом замірів безпосередньо на місці.

3. Об'єм корисних копалин, видобутих під час самовільного користування надрами на тимчасово окупованих територіях та на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації визначається відповідно до розділу V цієї Методики.

III. Порядок встановлення виду корисної копалини

1. Вид корисної копалини визначається на підставі даних, наведених у дозвільній документації або в інших документах, отриманих посадовими особами органів влади під час проведення заходів.

2. У разі відсутності документів, в яких містяться відомості про вид корисної копалини, вид корисної копалини встановлюється шляхом проведення лабораторних досліджень відібраних в установленому порядку зразків сировини (порід та/або корисних копалин), напівфабрикатів, продукції (далі – зразок).

3. Зразки відбираються посадовими особами органів влади, які виявили факт самовільного користування надрами, або залученими ними спеціалістами в кількості не менш як два екземпляри, один (контрольний) з яких залишається у суб'єкта самовільного користування надрами (у разі його наявності).

4. Відбір зразків здійснюється безпосередньо на місці проведення самовільного користування надрами відповідно до Порядку відбору зразків продукції для визначення її якісних показників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2007 р. № 1280, про що складається акт відбору зразків за формою, затвердженою зазначеною у цьому пункті постановою.

5. Відбір зразків проводиться в присутності уповноваженого представника суб'єкта самовільного користування надрами (у разі його наявності), який своїм підписом в акті відбору зразків засвідчує достовірність відбору зразків.

Схема відбирання проб, кількість проб, з яких складається зразок, маса або об'єм забору зразка, вимоги до контейнерів (тари) для відбору проб встановлено в додатку 2 «Особливості забору зразків сировини (порід та/або корисних копалин), напівфабрикатів, продукції з метою визначення виду корисної копалини» до цієї Методики.

Кількість (об'єм, маса) одного зразка, який відбирається, повинна забезпечувати достовірність результатів досліджень та відповідати вимогам, встановленим в додатку 2 до цієї Методики.

6. Відібрані зразки повинні бути укомплектовані, упаковані та опломбовані (опечатані).

Зразок упаковується у контейнери для зразків (пластмасові коробки з підігнаними кришками, щільні поліетиленові або паперові пакети, бавовняні мішки тощо), які зв'язуються мотузкою, ниткою тощо. Елементи зв'язування фіксуються на кінцях пломбами-наліпками (індикаторними стікерами), на які наноситься підпис особи, яка здійснила опломбування.

На контейнер для проб наноситься маркування шляхом прив'язання ярлика, наліплювання клейкого ярлика (якщо ярлик добре прилипає за місцевих умов), нанесення напису безпосередньо на контейнері для проб або поміщення ярлика усередину контейнера, якщо він належним чином захищений від вмісту. На ярлик наноситься власне ім'я та прізвище посадової особи, яка здійснила відбір зразків, її підпис, індивідуальний номер зразка, що складається з дати відібрання проби, тризначного номеру зразка, відомостей про дату акта відбору та/або про номер і дату вмотивованого рішення про відбір зразків керівника органу державного нагляду (контролю).

Один примірник акта відбору зразків додається до опломбованих (опечатаних) зразків та передається разом із зразками до лабораторії, що призначена для проведення експертизи (випробування) та зазначена в рішенні про відбір зразків, другий – залишається у суб'єкта самовільного користування надрами, третій – в особи, яка здійснила відбір зразків.

7. З метою проведення експертизи (випробування) зразків органи влади можуть за результатами проведених публічних закупівель укласти договори про закупівлю лабораторних досліджень за державні кошти на відповідний рік з суб'єктами господарювання, які мають відповідні устаткування, персонал, засоби для проведення досліджень та відповідну акредитацію (далі – лабораторія).

У разі наявності власних структурних підрозділів, які мають відповідні устаткування, персонал, засоби для проведення досліджень та відповідну акредитацію, органи влади проводять відповідні експертизи (випробування) зразків самостійно.

8. Відібрані зразки передаються до лабораторії (відповідних власних структурних підрозділів органів влади).

Посадова особа, яка відбирає зразки для експертизи (випробування), забезпечує їх збереження і своєчасність доставки до місця здійснення експертизи (випробування).

9. Лабораторія (відповідний власний структурний підрозділ органу влади) за результатами визначення речовинного складу, кількості, якості і технологічних властивостей корисних копалин шляхом проведення вимірювань хімічного складу, фізико-хімічних, фізико-механічних та інших властивостей і показників за конкретними групами (видами) об'єктів (речовин) відповідно до інструкцій ДКЗ України із застосуванням Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05 травня 1997 р. № 432, складає висновок про вид корисної копалини.

10. У висновку про вид корисної копалини зазначаються:

перелік проведених лабораторних досліджень;

вид корисної копалини відповідно до переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 р. № 827;

напрямок використання корисної копалини;

кількісний та відсотковий вміст корисної копалини у загальному об'ємі відібраного зразка;

вартість висновку про вид корисної копалини.

Висновок про вид корисної копалини надається в трьох примірниках. Один примірник висновку додається до розрахунку розміру збитків, заподіяних

державі внаслідок самовільного користування надрами, другий – залишається у посадової особи, яка здійснила розрахунок, третій – долучається до документів для здійснення оплати вартості висновку, до якого додаються рахунок на оплату та акт виконаних робіт, підписаний уповноваженою особою лабораторії.

**IV. Розрахунок розміру збитків,
заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами,
крім самовільного користування надрами на тимчасово окупованих
територіях та на іншій території України внаслідок збройної агресії
Російської Федерації**

1. Розмір збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, розраховується посадовою особою органу влади протягом десяти робочих днів після отримання всіх матеріалів, які містять документальне підтвердження відомостей щодо виду корисної копалини (у разі необхідності), обсягу та ціни корисної копалини, необхідних для здійснення розрахунку.

У разі, коли в ході проведення комплексних заходів державного нагляду (контролю) за участю посадових осіб Держгеонадр та Держекоінспекції, виявлено самовільного користування надрами розрахунок розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, здійснюється посадовими особами Держгеонадр.

2. Розмір збитків (З), заподіяних державі внаслідок самовільного видобування корисних копалин, крім самовільного видобування корисних копалин на тимчасово окупованих територіях та на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації, визначається за формулою:

$$Z = B + \sum_{i=1}^n 5 \times O_i \times C_i ,$$

де:

n – кількість корисних копалин;

i – номер корисної копалини;

O_i – об'єм (кількість) самовільно видобутих корисних копалин (т; м³; кг, г, карат);

C_i – вартість об'єму (кількості) корисних копалин (мінеральної сировини), видобутих у відповідних податкових періодах, що обчислюється та надається за відповідним запитом органу влади, який здійснює розрахунок розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, для кожного виду корисної копалини (мінеральної сировини) для кожної ділянки

надр на базових умовах поставки (склад готової продукції гірничого підприємства) відповідно до пункту 252.6 статті 252 Податкового кодексу України (грн. за одиницю маси або об'єму) як середня величина задекларованої у таких податкових періодах надкористувачами України бази оподаткування (вартості видобутих корисних копалин (мінеральної сировини). У разі неможливості встановлення напряму використання сировини для розрахунку застосовується найбільший показник;

В – вартість проведення лабораторних досліджень зразків, сплачена за висновок про вид корисної копалини (у разі наявності), (грн.). У разі відсутності висновку про вид корисної копалини **В** у формулі дорівнює показнику 0.

3. У разі, якщо згідно з отриманим висновком про вид корисної копалини у відібраних зразках буде встановлено наявність декількох корисних копалин, розрахунок розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного видобування корисних копалин, здійснюється з врахуванням кількісного та відсоткового вмісту кожної корисної копалини, зазначеної у висновку.

У разі, якщо згідно з отриманим висновком вміст корисної копалини становить лише частину від загального об'єму відібраного зразка, розрахунок розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного видобування корисних копалин, здійснюється з урахуванням відсоткового вмісту корисної копалини, зазначеного у висновку.

4. Розмір збитків (**З₁**), заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, крім самовільного користування надрами в таких цілях на тимчасово окупованих територіях та на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації, визначається за формулою:

$$\mathbf{Z_1 = 5 \times \Pi \times C,}$$

де:

Π – розмір об'єму (площі) користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин (тис. куб. м активного об'єму ділянки надр, куб. м, кв. м);

С – ставка рентної плати за користування надрами, встановлена пунктом 253.5 статті 253 Податкового кодексу України на дату здійснення розрахунку (%).

5. Органи влади, уповноважені здійснювати розрахунок розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, вносять до інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю) в частині застосованих до суб'єкта господарювання адміністративно-господарських санкцій за результатами здійсненого заходу державного нагляду (контролю)

відомості про здійснення ними розрахунку розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, із зазначенням періоду та об'єму самовільного користування надрами.

**V. Розрахунок розміру збитків, заподіяних державі
в результаті самовільного користування надрами на тимчасово
окупованих територіях та на іншій території України
внаслідок збройної агресії Російської Федерації**

1. Період самовільного користування надрами вперше визначається у календарних днях по дату проведення розрахунку включно, починаючи з:

на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя:

19 лютого 2014 року (у разі відсутності спеціального дозволу на користування надрами);

дати, наступної за днем закінчення строку дії (зупинення дії, анулювання) спеціального дозволу на користування надрами (у разі його наявності);

на тимчасово окупованих територіях, що входять до складу Донецької та Луганської областей:

07 квітня 2014 року (у разі відсутності спеціального дозволу на користування надрами) (якщо межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях з цієї дати, визначено Президентом України за поданням Міністерства оборони України, підготовленим на основі пропозицій Генерального штабу Збройних Сил України);

дати, наступної за днем закінчення строку дії (зупинення дії, анулювання) спеціального дозволу на користування надрами (у разі його наявності);

на тимчасово окупованих територіях, передбачених пунктом 3 частини першої статті 3 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»:

дати початку тимчасової окупації, визначеної відповідним рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним у дію указом Президента України (у разі відсутності спеціального дозволу на користування надрами);

дати, наступної за днем закінчення строку дії (зупинення дії, анулювання) спеціального дозволу на користування надрами (у разі його наявності);

на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації:

дати втрати контролю над територією за даними Міністерства оборони України (Генерального штабу Збройних Сил України) або 24 лютого 2022 року (у разі відсутності інформації від Міністерства оборони України (Генерального штабу Збройних Сил України)).

Кожен наступний розрахунок періоду самовільного користування надрами здійснюється починаючи з дати, наступної за проведенням попереднього розрахунку, по дату проведення цього розрахунку.

Обсяг самовільного, в тому числі незаконного, користування надрами на тимчасово окупованих територіях та на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації визначається шляхом встановлення об'єму (кількості) самовільно видобутих запасів (ресурсів) корисних копалин або розміру площі користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

2. Об'єм (кількість) самовільно видобутих запасів корисних копалин родовищ (ділянок надр) на тимчасово окупованих територіях та на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації (**O**) визначається за формулою:

$$O = \frac{\text{Пр}}{365(366)} \times T$$

де:

Пр – річна продуктивність по видобутку корисної копалини (т; м³; кг, г, карат), визначена протоколом ДКЗ України (ДКЗ СРСР, УТКЗ), з урахуванням кількості затверджених та апробованих запасів корисної копалини, що були взяті на облік Державним балансом запасів корисних копалин станом на:

01 січня 2014 року - на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя,

01 січня року початку тимчасової окупації інших територій України - на відповідних територіях,

на 01 січня 2022 року - на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації;

T – період самовільного користування надрами (календарні дні).

3. Об'єм (кількість) ресурсів корисних копалин (**O**) визначається як відсоток об'єму, що передбачається до вилучення, для кожного виду мінеральної сировини, встановлений пунктом 2.3 Положення про порядок організації та виконання дослідно-промислової розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, затвердженого наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 03 березня 2003 р. № 34/м, зареєстрованого в

Міністерстві юстиції України 20 травня 2003 р. за № 377/7698, від оцінених ресурсів корисних копалин за формулою:

$$O = \frac{Op \times H \times T}{5 \times 365(366)}$$

де:

Op – обсяг попередньо оцінених ресурсів відповідно до відомостей, які містять відповідні протоколи ДКЗ України (ДКЗ СРСР, УТКЗ) про геолого-економічне вивчення корисних копалин відповідної ділянки надр (т; м³; кг, г, карат);

H - п'ять (для вуглеводнів - десять) відсотків запасів, що вилучаються, від попередньо оцінених Державним балансом запасів корисних копалин, для родовищ підземних вод з відновлюваними джерелами формування об'єм добового видобутку у відсотках, встановлений проектом дослідно-промислової розробки родовища або покладу;

T - період самовільного користування надрами (календарні дні).

4. Об'єм підземних вод обчислюється за величиною щоденного дебіту водного об'єкта (свердловини, джерела тощо), що затверджений ДКЗ України (ДКЗ СРСР, УТКЗ).

5. Розмір збитків (**З₂**), заподіяних державі внаслідок самовільного видобування корисних копалин на тимчасово окупованих територіях та на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації, визначається за формулою:

$$Z_2 = 5 \times O \times Ц \times K,$$

де:

O – об'єм (кількість) самовільно видобутих корисних копалин (т; м³; кг, г, карат);

Ц – вартість об'єму (кількості) корисних копалин (мінеральної сировини), видобутих у відповідних податкових періодах під час тимчасової окупації території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя та деяких інших територій, що обчислюється та надається за відповідним запитом органу влади, який здійснює розрахунок розміру розмір збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, для кожного виду корисної копалини (мінеральної сировини) для кожної ділянки надр на базових умовах поставки (склад готової продукції гірничого підприємства) відповідно до пункту 252.6 статті 252 Податкового кодексу України (грн. за маси або об'єму) як середня величина задекларованої у таких податкових періодах надрокористувачами

України бази оподаткування (вартості видобутих корисних копалин (мінеральної сировини));

К – коригуючий коефіцієнт, який відповідає категорії ступеню геолого-економічної вивченості корисних копалин на відповідній ділянці надр.

6. Для цілей цієї Методики для обчислення об'єму (кількості) корисних копалин в залежності від ступеню геолого-економічної вивченості запасів та ресурсів застосовується зазначений у Таблиці відповідний коригуючий коефіцієнт **К**:

№ з/п	Категорія запасів та ресурсів	Коригуючий коефіцієнт (К)
1.	А	1
2.	В	0,9
3.	С ₁	0,8
4.	С ₂	0,7
5.	Прогнозні ресурси	0,2

7. У разі виявлення посадовими особами правоохоронних органів в рамках проведення розслідувань факту самовільного користування надрами, виду корисної копалини, періоду та фактичного об'єму самовільного користування надрами за відсутності виданого в установленому порядку спеціального дозволу на користування надрами, а також апробованих та/або затверджених запасів корисної копалини, що були взяті на облік Державним балансом запасів корисних копалин, розмір збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного видобування корисних копалин на тимчасово окупованих територіях, розраховується із застосуванням формули, встановленої пунктом 2 розділу IV цієї Методики.

8. Розрахунок розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, на тимчасово окупованих територіях та на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації, здійснюється із застосуванням формули, встановленої пунктом 4 розділу IV цієї Методики.

VI. Направлення розрахунку розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, для їх стягнення

1. Орган влади, посадова особа якого здійснила розрахунок розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами, направляє такий розрахунок до суб'єкта господарювання разом з претензією з метою безпосереднього врегулювання спору та добровільної сплати збитків, заподіяних

державі внаслідок самовільного користування надрами, а у разі несплати збитків протягом 90 календарних днів з моменту отримання суб'єктом документів до:

суду разом з позовною заявою, якщо таке діяння не містить ознак кримінального правопорушення;

правоохоронних органів та/або прокуратури для долучення до матеріалів кримінального провадження, якщо таке діяння містить ознаки кримінального правопорушення.

2. Розрахунок розміру збитків, заподіяних державі в результаті самовільного користування надрами на тимчасово окупованих територіях та на іншій території України внаслідок збройної агресії Російської Федерації направляється до органів прокуратури.

**Директор Департаменту
з питань надрокористування
та відновлення довкілля**

Олександр ШУСТ

Додаток 1
до Методики визначення розмірів
відшкодування збитків, заподіяних
державі внаслідок самовільного
користування надрами

РОЗРАХУНОК
розміру збитків
заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами

(найменування суб'єкта самовільного користування надрами, код згідно з ЄДРПОУ або реєстраційний номер облікової картки платника податків , або серія та номер паспорта* (у разі встановлення))

Від _____

№

№ з/п	Показники (заповнюються лише наявні показники)	Одиниця виміру	Джерело отримання відомостей* (вказується перелік документів із вказанням реквізитів)	Значення
1.	Вид корисної копалини, значення корисної копалини, напрям використання	-		
2.	Відсотковий вміст корисної копалини, зазначеної у висновку про вид корисної копалини	%		
3.	Об'єм самовільно видобутих корисних копалин (О)	т; м ³ ; кг, г, карат, тис. куб. метрів активного об'єму		
	<i>Застосована формула визначення об'єму самовільно видобутих корисних копалин (у разі потреби)</i>	-	<i>(вказується одна формула)</i>	
4.	Вартість об'єму видобутих у податковому (звітному) періоді корисних копалин (мінеральної сировини) (Ц)	грн. за т; м ³ /добу; кг <i>(у разі відсутності показника застосовується показник 1)</i>		
5.	Вартість проведення лабораторних досліджень зразків, сплачена за висновок про вид корисної копалини (В)	грн.		

6.	Розмір площі користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин (П)	тис. куб. м активного об'єму ділянки надр, куб. м, кв. м		
7.	Ставка рентної плати за користування надрами (С)	%		
8.	Річна продуктивність видобутку корисної копалини (Пр)	т; м ³ ; кг, г, карат		
9.	Період самовільного користування надрами (Т)	календарні дні та період		
10.	Обсяг попередньо оцінених ресурсів (Ор)	т; м ³ ; кг, г, карат		
11.	Відсоток запасів, що вилучаються, від попередньо оцінених Державним балансом запасів корисних копалин (Н)	%		
12.	Коригуючий коефіцієнт (К)	-		
13.	<i>Застосована формула розрахунку розміру збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами</i>	-	<i>(зазначається одна формула)</i>	
14.	Розмір збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами (З, З₁ або З₂)	грн.		

*Додатки:

(зазначаються всі документи та їх реквізити, на підставі відомостей з яких здійснено розрахунок та копії яких додаються до розрахунку)

Розрахунок проведено:

(посада)

(підпис)

(власне ім'я, прізвище)

* Для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган та мають відмітку в паспорті;

Додаток 2
до Методики визначення розмірів
відшкодування збитків, заподіяних
державі внаслідок самовільного
користування надрами

**Особливості забору зразків сировини (порід та/або корисних копалин),
напівфабрикатів, продукції з метою визначення виду корисної копалини**

№ з/п	Корисна копалина	Об'єм чи маса забору зразку	Кількість необхідних проб для складання зразка із зазначенням місця відбору	Особливості забору проби залежно від корисної копалини
1	2	3	4	5
Горючі				
1	Конденсат	1000-2600 см ³	Сирий конденсат відбирається із промислового сепаратора в 2, 3 контейнери високого тиску типу КЖ-3, КЖ-302, КЖО-1 місткістю 400-800 см ³ та 2 контейнери місткістю 100 см ³	Контейнери продувають і наповнюють на свердловині газом із сепаратора або завчасно - мінералізованою водою (150-200 г NaCl на літр води), які витісняються сирим конденсатом
		2-3 л	Дегазований (стабільний) конденсат повинен бути відібраний із замірної ємності за атмосферних умов в кількості (2-3 л), достатній для всіх видів хімічних аналізів	Відбирається в бензостійкий посуд
		1-2 балони під тиском ємністю 40 л	Газ сепарації повинен бути відібраний на виході із промислового сепаратора у кількакратно продуті тим же газом стандартні балони високого тиску (до 15 МПа) ємністю 40 л	Балони мають бути марковані чи пофарбовані, як посудини для наповнення, транспортування і зберігання вуглеводневих газів
2	Нафта	3 глибинних пробовідбірника. Загальний об'єм не менше 1200 см ³	Відбір глибинних проб нафти відбувається в закритій свердловині з вибою свердловини глибинними пробовідбірниками типу ПД-3М, ВПП-300 або ПГО-100 об'ємом 400-800 см ³	Глибинні проби відбирають, як правило, у пошукових та розвідувальних свердловинах у процесі первинного дослідження. Відбір проводиться за допомогою каротажного підйомника на спеціальному дроті чи кабелі
3	Бітум нафтовий	3 глибинних пробовідбірника. Загальний об'єм не менше 1200 см ³	Відбір глибинних проб бітумів відбувається в закритій свердловині з вибою свердловини глибинними пробовідбірниками типу ПД-3М, ВПП-300 або ПГО-100 об'ємом 400-800 см ³	Проба відбирається з найбільш можливої глибини. Відбір проводиться за допомогою каротажного підйомника на спеціальному дроті чи кабелі
4	Газ природний	0,5 л	Газ повинен бути відібраний на виході із промислового сепаратора у балони високого тиску (до 15 МПа). У випадку відсутності сепаратора відбір проводиться на усті свердловини	Балони мають бути марковані чи пофарбовані, як посудини для наповнення, транспортування і зберігання вуглеводневих газів

5	Газ, розчинений у нафті	0,5 л	Газ повинен бути відібраний на виході із промислового сепаратора у балони високого тиску (до 15 МПа)	Балони мають бути марковані чи пофарбовані, як посудини для наповнення, транспортування і зберігання вуглеводневих газів
6	Газ (метан) вугільних родовищ	0,5 л	Газ повинен бути відібраний на виході із промислового сепаратора у балони високого тиску (до 15 МПа)	Балони мають бути марковані чи пофарбовані, як посудини для наповнення, транспортування і зберігання вуглеводневих газів
7	Газ сланцевих товщ	0,5 л	Газ повинен бути відібраний на виході із промислового сепаратора у балони високого тиску (до 15 МПа). (згідно СОУ 73.1-41-08.03.10:2005; РД 41 УРСР 162-84; "Наукові та методичні засади дослідження пластових вуглеводневих систем для підрахунку запасів нафти і газу. ДКЗ. 2008")	Балони мають бути марковані чи пофарбовані, як посудини для наповнення, транспортування і зберігання вуглеводневих газів
8	Газ центрально-басейнового типу	0,5 л	Газ повинен бути відібраний на виході із промислового сепаратора у балони високого тиску (до 15 МПа). (згідно СОУ 73.1-41-08.03.10:2005; РД 41 УРСР 162-84; "Наукові та методичні засади дослідження пластових вуглеводневих систем для підрахунку запасів нафти і газу. ДКЗ. 2008")	Балони мають бути марковані чи пофарбовані, як посудини для наповнення, транспортування і зберігання вуглеводневих газів
9	Антрацит, Кам'яне вугілля	3 кг	32 проби на масу до 1000 т (незбагаченого палива): 16 проб на масу до 1000 т (збагаченого палива)	Відбір проб повинен проводитися механізованим способом із застосуванням пробовідбірників, які відповідають вимогам ДСТУ 4096-2002 Вугілля буре, кам'яне, антрацит, горючі сланці та вугільні брикети. Методи відбору та підготовки проб до лабораторних випробувань.. Якщо неможливий механізований відбір, допускається відбір проб вручну.
10	Буре вугілля, сланці	3 кг	32 проби на масу до 2500 т (незбагаченого палива): 16 проб на масу до 2500 т (збагаченого палива).	
11	Торф	0,5	Проби відбираються рівномірно по всій опробуваній партії не менше 2 проб.	Відбір проб здійснюється механізованим пробовідбірником або вручну.
Руди рідкісних металів				
12	Літєві	проби для мінералогічного аналізу представницької маси (до 5 кг)	2 проби з видобутої гірничої маси	-
		штучні проби для петрографічних досліджень, достатні для виготовлен	3 проби з видобутої гірничої маси	-

		ня прозорих шліфів		
		проби для полум'яно-фотометричного аналізу представницької маси (не менше 3 кг)	4 проби з видобутої гірничої маси	-
Руди радіоактивних металів				
13	Уранові, торієві	штуфні проби для петрографічних та мінераграфічних досліджень, достатні для виготовлення прозорих та полірованих шліфів	2-4 проби з видобутої маси	-
		проби для рентгено-спектрального або хімічного аналізів представницької маси (не менше 3 кг)	до 10 проб з видобутої гірничої маси	На рудосортувальних станціях передбачається окреме опробування багатих, рядових та бідних руд, що роздільно складуються
Сировина для облицювальних матеріалів (декоративне каміння)				
14	Граніт, габро, лабрадорит	штуфні проби для петрографічних досліджень, достатні для виготовлення прозорих шліфів	2-3 проби з видобутої маси	Проби відбираються з блочної продукції
		проби для гемологічних досліджень, достатні для виготовлення полірованих плит розміром 30*30 см	2 проби з видобутої гірничої маси	

Неметалічні корисні копалини				
Сировина вогнетривка				
15	Глина	30 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір методом борозни на всю потужність корисної копалини
16	Пісок	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір методом конверта або борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
17	Пісковик	не менше 3-5 кг	5 проб кар'єр	Відбір монолітів розміром не менше 150*150 мм
18	Каолін первинний	не менше 30 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
19	Каолін вторинний	не менше 30 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
20	Кварцит	не менше 3-5 кг	5 проб кар'єр	Відбір монолітів розміром не менше 150*150 мм
21	Циркон	не менше 3-5 кг	6 проб кар'єр	Відбір методом конверта або борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
22	Вапняк	не менше 10 кг	5 проб кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
23	Доломіт	не менше 10 кг	6 проб кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
Сировина хімічна				
24	Крейда	не менше 10 кг	5 проб	Відбір методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
25	Вапняк	не менше 10 кг	5 проб	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
Сировина агрохімічна				
26	сапропель	не менше 10 л (кг)	5 проб	Відбір проб желонкою на всю потужність відкладу
27	вапняк	не менше 10 кг	5 проб кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
28	гіпс	не менше 10 кг	6 проб кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
29	глауконіт	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу або борозною на всю потужність корисної копалини

30	сапоніт	не менше 10 кг	6 проб насип, кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
31	фосфорити	не менше 3- 5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
Сировина для мінеральних пігментів				
32	Глауконіт	не менше 3- 5 кг	5 проб	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
33	Вохристі руди	не менше 3- 5 кг	5 проб	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
Сировина абразивна				
34	Гранат	не менше 3- 5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу
35	Кремій	не менше 3- 5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
36	Кварц	не менше 3- 5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір монолітів методом борозди на всю потужність відкладу в кар'єрі
Сировина оптична та п'єзооптична				
37	Флюорит	не менше 3- 5 кг	5 проб	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
Електро - та радіотехнічна сировина				
38	Графіт	не менше 10 кг	5 проб	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
Сировина адсорбційна				
39	Бентоніт	не менше 10 кг	5 проб насип	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
40	Вермикуліт	не менше 10 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
41	Сапоніт	не менше 10 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
42	Трепел	не менше 3- 5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі

43	Спонголіт	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
44	Опока	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом борозни на всю потужність відкладу в кар'єрі
Сировина ювелірна (дорогоцінне каміння)				
45	Бурштин	не менше 10 кг	10 проб	Відбір проб методом буріння свердловин на всю потужність відкладу
Сировина ювелірно-виробна (напівдорогоцінне каміння)				
46	Всі види		5 проб	Відбір монолітів розміром не менше 150 мм x 50 мм для визначення художньодекоративних властивостей
Сировина виробна				
47	Всі види	не менше 30 кг	5 проб	Відбір монолітів для визначення художньодекоративних властивостей
Сировина для облицювальних виробів				
48	Всі види	не менше 30 кг	5 проб	Відбір монолітів розміром не менше 350 мм x 350 мм для визначення художньодекоративних властивостей
Сировина скляна та фарфоро-фаянсова				
49	Каолін вторинний	не менше 30 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
50	Каолін вторинний	не менше 30 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
51	Каолін лужний	не менше 30 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
52	Пегматит	не менше 30 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір монолітів методом борозни на всю потужність корисної копалини
53	Пісок кварцовий	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом конверта з насипу або методом борозни на всю потужність корисної копалини
Сировина цементна				

54	Вапняк	не менше 10 кг	5 проб проб насип, кар'єр	Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини
55	Мергель	не менше 10 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини
56	Гіпс	не менше 10 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини
57	Опока	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини
58	Трепел	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини
59	Глина	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини
60	Туф	не менше 10 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір монолітів або борозною на всю потужність корисної копалини
61	Крейда	не менше 10 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини
62	Спонголіт	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір монолітів або борозною на всю потужність корисної копалини
Сировина для пиляних стінових матеріалів				
63	Вапняк	не менше 30 кг	5 проб	Відбір монолітів розмірам не менше 350 мм x 350 мм
64	Опока	не менше 30 кг	5 проб	Відбір монолітів розміром не менше 350 мм x 350 мм
65	Мергель	не менше 30 кг	5 проб	Відбір монолітів розміром не менше 350 мм x 350 мм
66	Туф	не менше 30 кг	5 проб	Відбір монолітів розміром не менше 350 мм x 350 мм
Сировина петрургійна та для легких заповнювачів бетону				
67	Всі види	не менше 3-5 кг	5 проб	Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини
Сировина для бутового каменю				
68	Всі види	не менше 30 кг	5	Відбір проб з насипу готової продукції
Сировина піщано-гравійна				
69	Галька	не менше 3-5 кг	5 насип, кар'єр	Відбір проб з насипу готової продукції
70	Гравій	не менше 3-5 кг	5 насип, кар'єр	Відбір проб з насипу готової продукції
Сировина цегельно-черепична				
71	Всі види	не менше 30 кг	5 насип, кар'єр	Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини

Підземні води				
72	Води підземні	Загалом не менше 6 літрів	1 проба із свердловини	1) Прочистка свердловини перед відбором проби. 2) Проба відбираються в поліетиленовий посуд або посуд із боросилікатного скла, які придатні для відбирання проб для визначення фізичних і хімічних властивостей підземних вод
Корисні копалини місцевого значення				
73	Всі види	не менше 3-5 кг	5 проб насип, кар'єр	Відбір проб з насипу готової продукції. Відбір проб методом борозни на всю потужність корисної копалини

Примітка: відбір проб здійснюються індивідуально по кожній ділянці із врахуванням площі ділянки (намиву, насипу), її комплексності (наявність 2 або більше видів корисних копалин).